

O autorze

Dzieciństwo i młodość

Adam Mickiewicz urodził się 24 grudnia 1798 r. w Zaosiu koło Nowogródka na Litwie. Na chrzcie (12 lutego 1799 r.) otrzymał imiona: Adam Bernard. Wychowywał się w pobliskim Nowogródku (niektóre źródła podają, że tam też się urodził). Ojciec Adama – Mikołaj Mickiewicz – był **zdeklasowanym szlachcicem** herbu Poraj i pracował jako obrońca sądowy, natomiast matka Barbara (z domu Majewska) pochodziła z Czombrowa.

W 1807 r. Adam rozpoczął naukę w prowadzonej przez dominikanów powiatowej szkole w Nowogródku. Z tego okresu pochodzą pierwsze próby poetyckie.

Studia

Po ukończeniu szkoły (1815) Adam Mickiewicz udał się **na studia do Wilna**. Wstąpił na tamtejszy uniwersytet – ważny ośrodek kultury oświeceniowej na Litwie. Studiował na Wydziale Nauk Fizycznych i Matematycznych. Uczęszczał też na wykłady na wydziałach: Nauk Moralnych i Politycznych oraz Literatury i Sztuk Wyzwolonych. Równocześnie starał się o przyjęcie do działającego przy uniwersytecie Seminarium Nauczycielskiego.

O autorze

Gdy 16 maja 1812 r. **umarł jego ojciec**, pogorszyły się warunki materialne rodziny. Przyszły poeta był więc zmuszony utrzymywać się ze stypendium. W 1819 r. Adam Mickiewicz skończył naukę, uzyskując stopień magistra. Został skierowany do **pracy w powiatowej szkole w Kownie** (1819-1823), gdzie **musiał odpracować** otrzymywane wcześniej stypendium.

W czasie studiów największy wpływ na **kształtowanie osobowości i poetyckiego talentu** młodego Mickiewicza mieli profesorowie: Ernest Grodecki (filolog klasyczny), Leon Borowski (historyk i teoretyk literatury) oraz Joachim Lelewel (historyk).

Filomaci i filareci

W roku 1817 wspólnie z najbliższymi przyjaciółmi: Tomaszem Zanem, Janem Czeczotem, Onufrym Pietraszkiewiczem, Józefem Jeżowskim i Franciszkiem Malewskim Mickiewicz założył tajne Towarzystwo Filomatów (Miłośników Nauki), a następnie w 1820 r. Towarzystwo Filaretów (Miłośników Cnoty). Zadaniem obu stowarzyszeń było **przygotowanie młodzieży do działalności w różnych dziedzinach życia narodu**, którego polityka zaborców pozbawiła własnej państwowości. Oba działały do roku 1823.

Nieszczęśliwa miłość

W swych młodzięcych latach Mickiewicz przeżył kilka romansów, z których największy wpływ na

jego późniejsze życie i twórczość miała nieszczęśliwa **miłość do Maryli Wereszczakówny**. Rodzice dziewczyny byli przeciwni jej związkowi z młodym, ubogim poetą i wkrótce wydali ją za hrabiego Puttkamera. Jednak Maryla na zawsze pozostała **uosobieniem romantycznego ideału miłości**.

Więzienie i zesłanie

W lipcu 1823 r. w Wilnie rozpoczęło się **śledztwo w sprawie tajnych związków młodzieży** na Litwie. Władze carskie wykryły organizacje filomackie i w nocy z 4 na 5 listopada Adam Mickiewicz **został aresztowany** oraz osadzony w zamienionym na więzienie klasztorze Bazylianów w Wilnie (do dziś zachowała się cela, w której siedział, nazywana **celą Konrada**). Jesienią 1824 r. po procesie **skazano go** wraz z kolegami **na osiedlenie się** w głębi Rosji.

Na początku przebywał krótko w Petersburgu, potem w Odessie, skąd w 1825 r. udał się na wycieczkę na Krym. Dzięki temu miał okazję zetknąć się z **orientalną kulturą i egzotycznym krajobrazem**.

Od grudnia 1825 do kwietnia 1828 przebywał w Moskwie, gdzie pracował w kancelarii generała-gubernatora. W Moskwie i Petersburgu wszedł w **środowisko elity intelektualnej i towarzyskiej**. Tu zetknął się z rosyjskim życiem literackim oraz

działalnością spiskową. Zaprzyjaźnił się z literatami spiskowcami: Kondratijem Rylejewem, Aleksandrem Biestuzewem, a także z Aleksandrem Puszkinem, Nikołajem Polewojem, Piotrem Wiaziemskim i innymi. W salonach elity zasłynął jako wybitny poeta i mistrz **improwizacji**.

Wszystko to wpłynęło na poszerzenie jego wyobraźni i wrażliwości literackiej. Despotyzm carski obudził w nim patriotyzm, co ukształtowało Mickiewicza jako romantycznego poetę narodowego. Przymusowe oddalenie od kraju oraz długie podróże pogłębiały w nim **poczucie wyobcowania i samotniczej misji patriotycznej**.

Ostatni rok pobytu w Rosji spędził w Petersburgu. Dzięki pomocy zaprzyjaźnionych Rosjan uzyskał paszport i w maju 1829 r. opuścił Rosję na angielskim parowcu płynącym do Hamburga.

Podróże

W maju 1829 r. poeta rozpoczął prawie dwuletnią **wędrówkę po Europie**. Najpierw wyjechał do Niemiec (w Berlinie słuchał wykładów Hegla, w Weimarze poznał Goethego, a w Bonn Schlegla), potem do Czech (spotkał czeskiego poetę Vaclava Hanke), a następnie do Szwajcarii i Włoch. W Rzymie doszła go **wieść o wybuchu powstania** w Warszawie. Nie wziął w nim udziału, choć z fałszywym paszportem (na nazwisko Adam Muhl) wyruszył do

kraju i **dotarł do Wielkopolski**, jednak wobec wyraźnych oznak zbliżającej się klęski zrezygnował z zamiaru przedostania się do Królestwa.

Emigracja

Opuściwszy Drezno, Mickiewicz przyjechał 31 lipca 1832 r. **do Paryża**, gdzie z niewielkimi przerwami spędził resztę życia. Podzielił losy wielu uczestników i zwolenników powstania, żyjąc na **przymusowej i wieloletniej emigracji**. Wkrótce po przyjeździe nawiązał bliskie stosunki z francuskim środowiskiem artystycznym i intelektualnym. Odnowił znajomość z poznanym jeszcze w Wilnie Juliuszem Słowackim. Włączył się także aktywnie w **życie emigracji** (członkostwo w Towarzystwie Literackim, Towarzystwie Litewskim i Ziemi Ruskich, Towarzystwie Pomocy Naukowej, Komitecie Narodowym Lelewela i in.).

W 1834 r. **ożenił się** z córką słynnej ówczesnej polskiej pianistki Marii Szymanowskiej – Celiną (1812-1855), która urodziła mu sześcioro dzieci. Na rok akademicki 1839/1840 przeniósł się do Lozanny w Szwajcarii, gdzie otrzymał stanowisko **profesora literatury łacińskiej**. W 1840 r. został **wykladowcą literatury słowiańskiej** w katedrze literatur słowiańskich w Collège de France w Paryżu, gdzie pracował cztery lata. W 1844 r. władze francuskie zawiesiły jego profesorską działalność,

gdyż przekazywał nie tylko wiedzę o kulturach słowiańskich, ale także propagował **mistyczną naukę Andrzeja Towiańskiego**.

W marcu 1848 r. u boku Józefa Wysockiego zorganizował walczący we Włoszech **Legion Polski**. Wraz z grupą emigrantów różnych narodowości założył w Paryżu dziennik „**Trybuna Ludów**” głoszący **radikalny program społeczny**. Wkrótce pismo zostało zawieszone, a Mickiewicz wraz z innymi Polakami, wskutek interwencji ambasady rosyjskiej, porzucił redakcję. W roku 1852 udało mu się otrzymać **stanowisko bibliotekarza** i mieszkanie w paryskiej Bibliotece Arsenału.

Śmierć

W 1855 r. umarła chora psychicznie Celina. Po śmierci żony Mickiewicz zostawił nieletnie dzieci w Paryżu i udał się do Turcji, by wesprzeć **akcję organizowania legionu polskiego**. Rozgoryczony politycznymi starciami, zmęczony fizycznie i psychicznie podupadł na zdrowiu i 26 listopada 1855 r. **umarł w Stambule**, prawdopodobnie na cholerę. Jego pogrzeb stał się manifestacją na rzecz Polski oraz braterstwa ludów. Po upływie kilku miesięcy zwłoki poety przewieziono do Paryża i złożono na cmentarzu polskim w Montmorency. W roku 1890 uroczyscie **srowadzono je na Wawel**.

Twórczość

Okres wileńsko-kowieński

- ✕ 1818 – debiut: *Zima miejska* w „Tygodniku Wileńskim”;
- ✕ 1820 – *Oda do młodości*;
- ✕ 1822 – *Poezje* t. 1 wydane w Wilnie. Zawierały *Ballady i romanse*, a także przedmowę *O poezji romantycznej*;
- ✕ 1823 – *Poezje* t. 2. Zawierały *Grażynę* oraz *II i IV część Dziadów*;

Okres rosyjski

- ✕ 1826 – *Sonety krymskie*;
- ✕ 1828 – *Konrad Wallenrod*;

Okres drezdeński

- ✕ 1831 – *Reduta Ordona*;
- ✕ 1832 – *III część Dziadów*;

Okres paryski

- ✕ 1832 – *Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego*;
- ✕ 1834 – *Pan Tadeusz, czyli Ostatni zajazd na Litwie* (epopeja została napisana w latach 1832-1834);
- ✕ 1839-1840 *Liryki lozańskie* – wydane dopiero pośmiertnie;
- ✕ pisana przez całe życie *I część Dziadów*;

Geneza

- ✗ 1848 – *Skład zasad*;
- ✗ *Historia przyszłości* (Mickiewicz zniszczył rękopisy dzieła, zachowało się jedynie kilka kart oraz relacje przyjaciół autora);
- ✗ 1849 – twórczość publicystyczna w „Trybunie Ludów”;
- ✗ tłumaczenie *Giaura* George’a Byrona.

Geneza

Adam Mickiewicz zaczął pisać *Pana Tadeusza* **we Francji**. Z pewnością najbardziej intensywnie pracował nad nim **w latach 1832-1834** w Paryżu. Tam też epopeja została wydana w 1834 r., jednak bez *Epilogu*, który dołączono dopiero po śmierci poety w wydaniu z 1860 r.

Pierwotnie *Pan Tadeusz* miał składać się z 4 ksiąg i opowiadać historię miłości tytułowego bohatera i Zosi na tle rodzinnych sporów. W miarę pisania **wiejska sielanka przekształciła się w epopeję** poruszającą wiele spraw narodowych, m.in. upadek powstania listopadowego czy narodowowyzwolenicze nadzieje Polaków związane z postacią Napoleona Bonaparte. *Pan Tadeusz* miał być odskocznią od tragicznych wydarzeń i ukojeniem dla pogrążonych w rozpacz i kłótnie Polaków. Sytuacja polityczna w Europie nie pozwalała na marzenia

o odzyskaniu niepodległości, o czym wspomina autor w *Epilogu*:

*Jedyne szczęście, kto w szarej godzinie
Z kilku przyjaciół usiadł przy kominie,
Drzwi od Europy zamykał hałasów,
Wyrwał się z myślą ku szczęśliwym czasom
I dumał, myślał o swojej krainie... (s. 250).*

Adam Mickiewicz przebywał na emigracji i tęsknił za ojczyzną. Ten fakt przyczynił się do powstania *Pana Tadeusza*, który był swoistym **powrotem do kraju lat dziecięcych poety**. W *Epilogu* Mickiewicz wyraził opinię, że Rzeczpospolita powinna odrodzić się w dawnych, piastowskich granicach i znów być potęgą. Pisał też, że tylko kraina dzieciństwa może być tak czysta jak pierwsza miłość, a poznani w niej przyjaciele to najlepsi towarzysze i sprzymierzeńcy:

*Dziś dla nas, w świecie nieproszonych gości,
W całej przeszłości i w całej przyszłości
Jedna już tylko jest kraina taka,
W której jest trochę szczęścia dla Polaka:
Kraj lat dziecinnych! (s. 251).*

Ukazując świetność Soplicowa jako małej ojczyzny, chciał **podtrzymać emigrantów na duchu** i pokazać, że Polska ma szansę odrodzić się i ponownie zaistnieć na mapie świata. Uświadomił też, że **Jeszcze Polska nie zginęła...**, co parokrotnie zaznaczył w eposie.

1.
2.
3.

Plan wydarzeń

Po ukazaniu się *Pana Tadeusza* książka **nie wzbudziła entuzjazmu** wśród czytelników. Nie doceniono jej i nie zauważono geniuszu jej autora. Jedynie **Słowacki poznał się na dziele** Mickiewicza i uznał je za jedno z najświetniejszych w romanizmie. Sam poeta spodziewał się uznania potomnych, o czym pisał w *Epilogu*:

*O, gdybym kiedy dożył tej pociechy,
 Żeby te księgi zbłądziły pod strzechy,
 Żeby wieśniaczki, kręcąc kołowrotki, [...]
 Gdyby też wzięły na koniec do ręki
 Te księgi, proste jako ich piosenki! (s. 252).*

Plan wydarzeń

Księga I Gospodarstwo

1. Inwokacja.
2. Powrót Tadeusza do Soplicowa.
3. Spotkanie Tadeusza z Zosią.
4. Powitanie Sędziego.
5. Kolacja w zamku.
6. Przybycie Telimeny.
7. Kłótnia Asesora z Rejentem.
8. Pojawienie się księdza Robaka w pokoju Sędziego.